

Hals
Arkiv

Huse i Vester Hassing Sogn

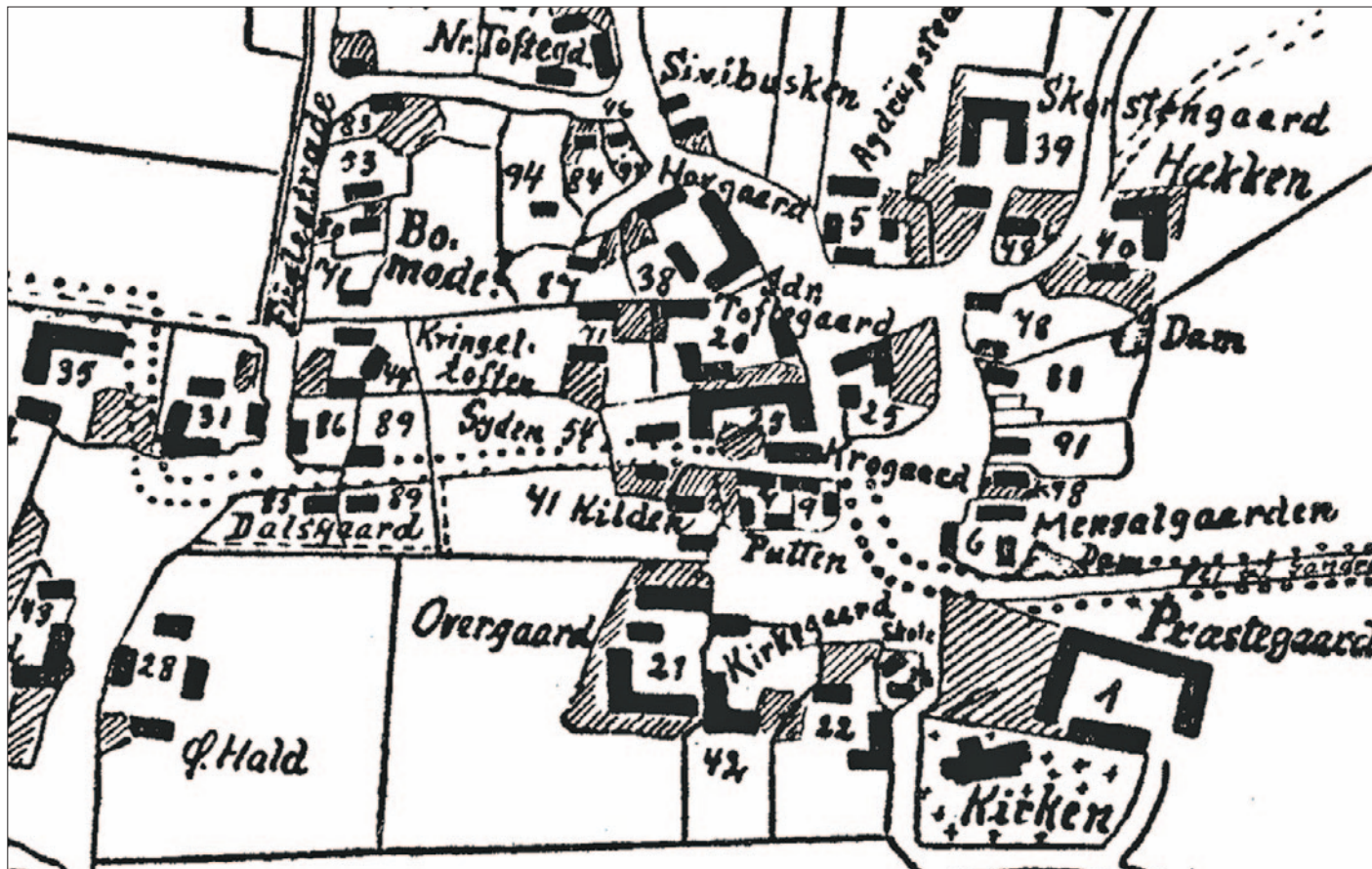
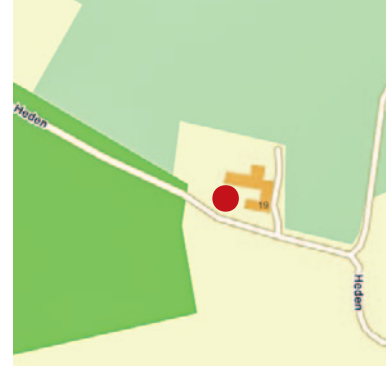
Tekst af Klem Thomsen

Redigering og billedvalg af Asbjørn Thomsen

Udgivet december 2023 af Hals Arkiv.

Heden 19, Højkrog

Vester Hassing By, matrikel 40b m.fl.

Wærnfelts kort over Vester Hassing før udskiftningen i 1800 ses matrikel N° 40, Hækken, øverst til højre. Krogaarden, matrikel N° 25, blev nedrevet i 1938 og senere blev Brugsen opført på grunden.

Hækken, matr. nr. 40, er en gammel gård, som lå i den østlige del af Vester Hassing By ¹⁾, nord for Vester Hassing kirke og øst for den gamle Vester Hassing Krogaard, matr. nr. 25, hvor nu Vester Hassing Brugs ligger.

I dag vidner kun gadenavnet Hækken om, hvor den gamle gård har ligget. På stedet hvor det gamle stuehus lå, er der nu bygget lejeboliger med adressen Hækken 11.

Den 23. december 1893 får Anders Sørensen, ejer af Hækken 1890-1902, tilladelse til at udstykke en parcel fra sin ejendom. Denne parcel, som har et hartkorn ²⁾ på 3 fjerdingkar og 2½ album, får matr. nr. 40b og sælges kort efter. Men forinden havde parcellen været udlejet i en årrække, så lad os starte denne beretning forfra med dette lejemål.

1879-1894

Den 1. maj 1879 underskrives en lejekontrakt, hvormed Søren Christian Andersen (ejer af Hækken 1854-1890) bortlejer en hedelod "samt Græsningsretten til den under min Gaard

hørende Moselod i den saakaldte Rasmusmose" til Hans Peter Sørensen og dennes hustru for livstid. I lejekontrakten står, at "det Hus som er opført paa Hedelodden tilhører Leieren", men samtidig at gårdens

¹⁾ Denne oplysning er baseret på "Wærnfelt, Kr.: Bidrag til Kjær Herreds Historie. Steder og Navne i Vester-Hassing. I: Jyske Samlinger 1937, s. 181", hvor der står: Hækken, Matr. 40. Kaldes i den ældste Kirkebog for "Hecken". Traditionen beretter, at da Wallensteins Hær i 1627-29 havde oversvømmet Jylland, var der indkvarteret Ryttere i Gaarden. Disse Ryttere gav Gaarden Navn, idet de fortalte deres Kammerater, at de boede ved der Heck, Byledet. Det passede; thi Hækken laa lige indenfor det nordøstre Led, og Navnet blev saa hængende ved Stedet.

Slægten i Gaarden er gammel, og af Fæstere og Ejere kendes: 1662 Lars Thomsen, 1688 Niels Laursen, 1724 og 41 Christen Andersen, 1762 Svend Svendsen, 1778 og 1801 Søren Andersen, 1844 Anders Sørensen, fra 1867 Søren Andersen, derpaa Anders Sørensen (til 1901) og fra 1920 Jens Sørensen. Hækken, der, saa langt tilbage, som vi kan følge den, altid har hørt under Langholt - ansattes 1688 til Hk. 4-4-3-2. Den havde 24 Tdr. Land under Plov.

²⁾ Hartkorn betyder egentlig "hårdt korn", altså brødkorn, men tidligere var tønne hartkorn en enhed for værdien af landbrugsjord (en kombination af jordens areal og ydeevne). I den lange periode, hvor al betaling foregik som byttehandel med konkrete varer var det nødvendigt med et fælles værdimål. Man besluttede at sammenligne alle varer med værdien af det såkaldte "hårde korn" eller hartkorn. Hartkorn målte i tønner (ikke at forveksle med tønner land). 1 tønne = 8 skæpper = 32 fjerdingkar = 96 album. Hartkorn blev brugt som skattegrundlag på landbrugsjord frem til 1903.

Det originale matrikelkort for Vester Hassing By 1812-1858 viser hedelodden, som Søren Christian Andersen fra Hækken i Vester Hassing udstykker i 1893. Den får matrikel N° 40b, og er nutidens Heden 19, Højkrog. Markeret med rød pil.

ejer har forkøbsret til dette hus. Lejemålet starter straks, og for dette betaler lejeren 24 kr. om året. Denne lejekontrakt vedrører nuværende matrikel 40b, ejendommen på Heden 19. Lejekontrakten tinglæses ³⁾ den 20. juni 1879.

Ved folketællingen i 1880 finder vi lejeren Hans Peter Sørensen, hustruen Mariane Christensdatter, sønnen Søren Hansen og dattersønnen Hans Peter Immersen i huset på Vester Hassing Hede. Det fremgår af den senere beretning, at såvel faderen Hans Peter Sørensen, som er født i 1822, og sønnen Søren Hansen, som er født i 1868, begge er født på Stae Enge, også kaldet Stae Strand eller Vester Hassing Enge, på et sted som bærer navnet Højkrog. Dette navn tager familien med til huset på Vester Hassing Hede, selv om vi skal frem til 1906, inden det første gang optræder i kilderne. Ved folketællingen i 1890 finder vi lejeren og husmanden Hans Peter Sørensen, hustruen Mariane Christensdatter og sønnen Søren Hansen på stedet; sidstnævnte er daglejer.

Den 5. april 1892 dør Hans Peter Sørensen, "Husmand paa Vesterhassing Hede født i Højkrog Stae Strand gift med Marianne Kristensen", 69 år gammel. I første omgang fortsætter enken lejemålet med hjælp fra sønnen, men snart kommer en anden og blivende løsning.

1894

Den 15. januar 1894 underskrives to dokumenter. Det første dokument er et skøde, hvorved Anders Sørensen i Hækken sælger den tidligere udlejede parcel - som jævnfør ovenstående har fået matr. nr. 40b og som har et hartkorn på 3 fjerdingkar og 2½ album - til Søren

Hansen, som er søn af den tidligere lejer Hans Peter Sørensen. Købesummen er 700 kr.

Det andet dokument er såvel et "Skjøde" som en "Underholdningskontrakt", hvormed huset på parcellen sælges til Søren Hansen, og hvormed Søren Hansen yder aftægt ⁴⁾ til sin moder Mariane Christensdatter. Sidstnævnte dokument lyder således:

Underskrevne Hans Peter Sørensens Enke Mariane Christensdatter tilskjøder herved min Søn Søren Hansen det af min afdøde Mand, efter hvem jeg sidder i uskiftet Bo, paa en Hedelod under Matr N° 40 i Vesterhassing, nu Matr N° 40b, opførte Hus Brandforsikrings

³⁾ Tinglæses - I dag bliver et skøde udfærdiget af en advokat, underskrevet ved denne og senere tinglyst i retten.

Dengang, hvor folk ikke nødvendigvis kunne læse og skrive, blev skødet ført ind i tingbogen af tingskriveren i retten, hvorefter det blev læst op og underskrevet. Et dokument var før Tinglysningsloven af 1926 tinglæst, når det var oplæst i retten i et offentligt retsmøde.

⁴⁾ Aftægt er betegnelsen for en aftale, hvorefter en ny ejer (eller fæster) af en ejendom forpligter sig til at underholde den tidligere ejer og hans ægtefælle, så længe de lever. Sådanne aftaler var meget udbredte. Det aftalte underhold blev oftest fastsat ved en aftægtskontrakt, som nærmere bestemte ydelsernes art: bolig og naturalydelse som fødevarer og brænde samt tidspunktet for levering. Aftægtskontrakten blev som oftest tinglyst på ejendommen.

Matrikelkort for Vester Hassing By fra 1899 viser at vejen Heden løber skråt over matrikel 40b og ender ved den fælles sandgrav.

Kort:
historiske kort.dk.

N° 297 med mur- og nagelfaste Ting, ligesom jeg erkjender at min afdøde [Mand] alt i sin Tid har overdraget min nævnte Søn den ved Huset værende Besætning, Inventarium, Indbo og Løsøre af alle Slags og er alt det solgte af Kjøbereren tiltraadt og overtaget.

Jeg Søren Hansen forbinder mig herved til som Vederlag for Hus og Løsøre at yde min Moder her paa Ejendommen forsvarlig Bolig, Underholdning og Pleje, saalænge hun lever og ved hendes Død en passende Begravelse. Til Sikkerhed for Skadeløs Opfyldelse af mine fornævnte Forpligtelser, der anslaaes til for Stemplets Skyld aarlig 200 Kr og Begravelsen til 50 Kr. pantsætter jeg herved, med Prioritet næst 600 Kr den mig tilhørende Husejendom Matr Nr 40b af Westerhassing By og Sogn Hartkorn 3 Fdk. 2½ Alb. med Besætning og Inventarium, Avl og Afgrøde, Leje og Interesse samt Assurance.

Til Bekræftelse underskriver vi begge dette Dokument, der kun ønskes thinglæst som Aftægtskontrakt.

Vesterhassing Hede
d: 15: Januar 1894.
Mariane Christensdatter m.f.P.⁵⁾
Søren Hansen.

[vitterlighedsvidnernes underskrifter]

Begge dokumenter tinglæses den 19. januar 1894. Aftægten tinglæses med en kapitalværdi på 1.050 kr., svarende til 200 kr. i 5 år samt en begravelse på 50 kr.

Den 31. oktober 1899 bliver i Vester Hassing kirke gift "Ungkarl Søren Hansen født i Høj-krog Vesterhassing Sogn 13. marts 1868, Søn af Husmand Hans Peter Sørensen og Hustru Mariane Kristensen Vesterhassing Hede, Husmand i Vesterhassing Hede [og] Pige Ane Kirstine Søndergaard født i Gøttrup den 13 Juni 1866, Datter af Husmand Jens Mortensen og Hustru Inger Katrine Kristensen i Østerhassing, tjener i Dødskov". Dette ægtepar får tre børn: datteren Inger Marie Hansen i 1900, sønnen Hans Peter Hansen i 1902 og sønnen Jens Kristian Hansen i 1903. Ved alle fødslerne angives faderen at være husmand på Vester Hassing Hede.

Den 14. november 1905 underskrives en købekontrakt, der starter således:

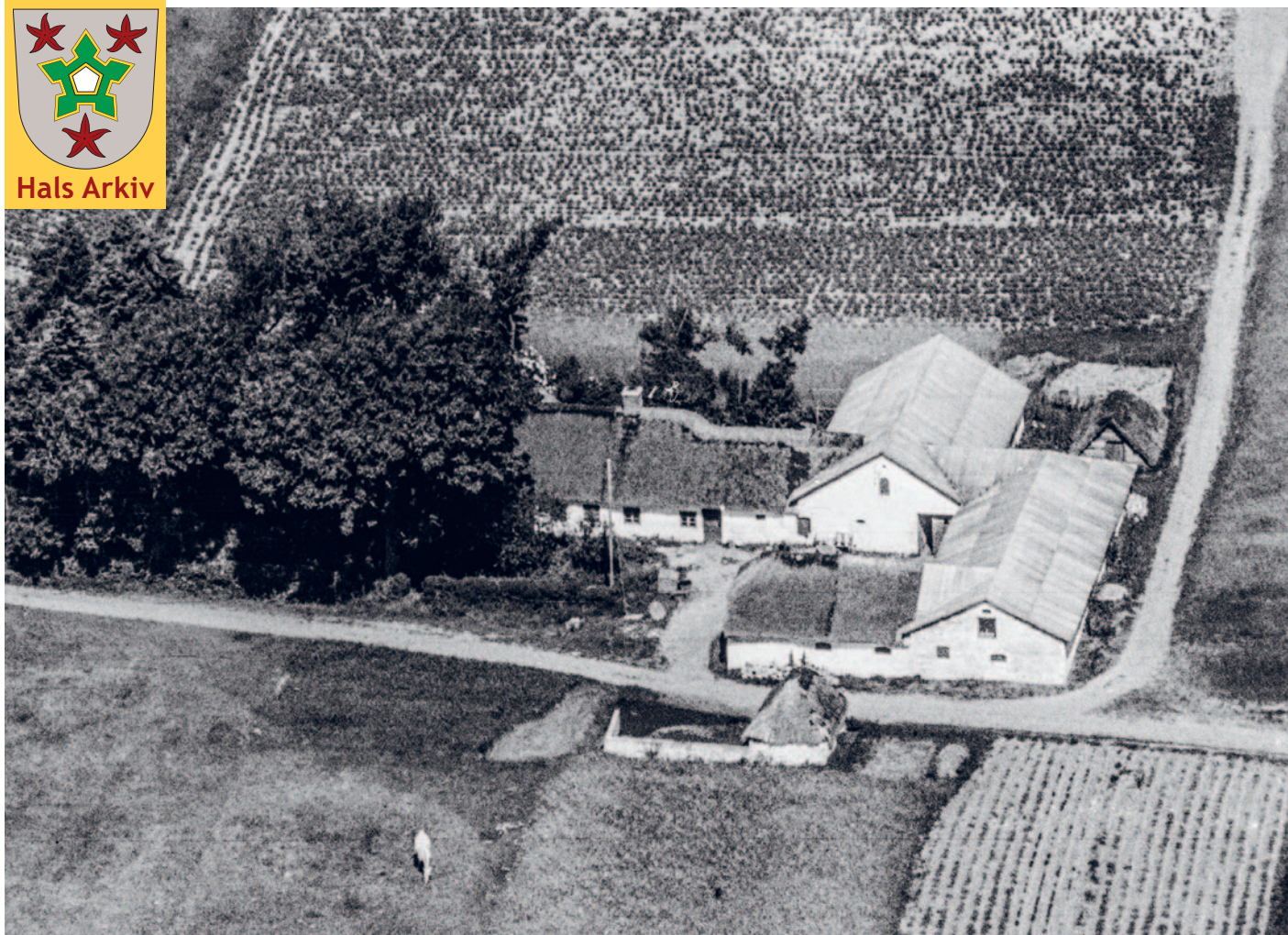
Undertegnede Bestyrelse for Interessentskabet Knoldgaard sælger herved til Husmand paa Vesterhassing Hede Søren Hansen af de til Knoldgaard [ejendommen på Aslundvej 91] hørende Jorder M.N. 2 Vester Aslund,

1. en Parcel, stor 10 Td. Land g.M. [geometrisk mål], beliggende mellem Vejen fra Knoldgaard mod Vest og ned til Skellinien mellem Engene og Marken under Knoldgaard, saaledes at Parcelen faar lige Skel mod Øst og Vest og bliver lige bred i begge Ender. Mod Vest grænser Parcelen mod den til Thomas Christensen solgte Lod,

2. en anden Parcel sønden for Knoldgaard-Vejen, stor ca. 4 Td. Land, saaledes at det østlige Skel for denne udgør en lige Forlængelse af det Østre Skel for Parcelen norden for Vejen.

Overtagelsen sker den 1. april 1906. Det fremgår af skødet, at handlen efter udstykningen drejer sig om "Parcel M.N. 2e, V. Aslund, Knoldgaard m.m. Vesterhassing Sogn, Hartkr. 1 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb." og at købesummen i alt løber op i 2.715 kr. Til financieringen

⁵⁾ m.f.P står for "med ført Pen", hvad der betyder, at underskriveren ikke kunne skrive. Måske kunne vedkommende heller ikke læse, men dette var for så vidt uden betydning, for vedkommendes underskrift, som blev prentet med ført hånd, blev ikke sat, før skriveren havde læst hele dokumentet op. Og at alt var gået korrekt til blev bevidnet af to vitterlighedsvidner med deres underskrifter.

Ejendommen Højekrog, Heden 19, fotograferet mellem 1948 og 1952.

Foto: Aalborg Luftfoto, Det kgl. Bibliotek.

låner Søren Hansen 3.500 kr. i "Husmandskreditforeningen".

Ved folketællingen i 1906 finder vi ægteparret Ane Kirstine og Søren Hansen på "Højekrog" med deres tre børn og aftægtskone Mariane Christensen/Sørensen, enke efter Hans Peter Sørensen og mor til Søren Hansen. Det er første gang navnet Højekrog ses i kilderne. De samme seks personer findes i huset ved folketællingen i 1911, men nu er der yderligere to tjenestepiger i huset.

Senere i 1911 dør Ane Kirstine Søndergaard, "Husmand Søren Hansens Hustru, Vester Hassing Hede", 44 år gammel. Og året efter dør Søren Hansens moder, enken og aftægtskone Mariane Christensdatter, 86 år gammel.

Ved folketællingen i 1916 bor enkemanden Søren Hansen i huset på Vester Hassing Hede med husbestyrerinden Jensine Jørgensen og sønnerne Hans og Jens. Ved folketællingen i 1921 bor kun den yngste søn Jens hjemme ved faderen Søren Hansen og husbestyrerinden

Jensine Jørgensen. Det samme er tilfældet ved folketællingen i 1925; her angives sønnen at være "Medhjælper".

Ved folketællingen i 1930 er der kommet en tjenestepige i huset, men såvel faderen som husbestyrerinden er også over de 62 år, og nu angives sønnen at være "Hjemmekarl". Ved denne folketælling angives den årlige indtægt, for Søren Hansens vedkommende 400 kr., for sønnen Jens Hansens vedkommende 800 kr., hvad der kunne tyde på, at det reelt er ham, der driver landbruget, for husbestyrerinden Jensine Jørgensens vedkommende 600 kr., mens den 15-årige tjenestepige Signe Marie Larsen sikkert må nøjes med kost og logi, da hun ingen indtægt angives at have. Forholdet mellem faderen og sønnens indtægt er en understregning af, at et ejerskifte er nært forestående.

193x

På grund af et hul i de tilgængelige digitaliserede ejendomsoplysninger kendes de næst-

kommande ejerskifter ikke med nøjagtige datoer, da disse oplysninger er baseret på andre kilder.

I løbet af 1930'erne overtager sønnen Jens Christian Hansen ejendommen Højekrog, i al fald står han som "husfader" ved folketællingen i 1940. Han er nu 37 år og ugift. Han angives at være boelsmand⁶⁾ og at leve af landbruget. Sammen med ham i huset bor faderen Søren Hansen, som angives at være "slægtning", og Jensine Kristine Jørgensen, der angives at være "husbestyrerinde".

Det er formentlig i 1946, at Jens Hansen tilkøber matr. nr. 2i i ejerlavet V. Aslund, et areal på ca. 2½ tønder land. Dette år tinglyses nemlig en "vejburde" for matr. nr. 40b til fordel for I/S Knoldgaard.

⁶⁾ Boelsmand eller bolsmand er en ejer af et bolsted, som er en landejendom, der i størrelse befinder sig mellem et husmandssted og en gård. Et bolsted er omkring 1 tønde hartkorn.

Højkrog, Heden 19, fotograferet 1990.

Foto:
Ariel Dansk Luftfoto,
Det kgl. Bibliotek.

Den 22. maj 1950 dør den 82-årige Søren Hansen på Vester Hassing Hede. Præsten har i kirkebogen angivet hans stand som "Enkemand fhv. husmand i Højkrog, V. Hassing Hede og sogn, født samme sted d. 13 marts 1868, søn af Husmand Hans Peter Sørensen og hustru Mariane Christensen. Afdøde havde været gift med Ane Kirstine Søndergaard. Sidste fælles bopæl: V. Hassing Hede og sogn".

Den 12. september 1952 dør den 83-årige Jensine Christine Mikkelsen Bjerregaard, født Jørgensen, på Hals Sygehus. Præsten har i kirkebogen angivet hendes stand som "Husbestyrerinde i Vester Hassing Hede og sogn. Født den 1. oktober 1868 i Hjortdal Sogn Thisted Amt ... Afdøde var fraskilt Christen Mikkelsen Bjerregaard død i Tylstrup, begravet i Ajstrup".

Nu er Jens Hansen alene på Højkrog, og han sælger formentlig kort herefter.

o. 1953

Den 12. juli 1953 vies i Vester Hassing kirke "Ungkarl chauffør Axel Nielsen af Rantzausgade 37

Aalborg. Født den 13 juli 1910 [og] Ungpige, cigarillosmager af Rantzausgade 37 Aalborg Karen Bodil Hansen. Født den 1 april 1921 i Gandrup". Formentlig har ægteparret overtaget ejendommen Højkrog kort efter brylluppet.

Parret driver efter salget af Højkrog en taxa-forretning fra Vester Hassing.

o. 1960

Næstkommende ejer er Jørgen Pedersen, der ikke menes at have ejet ejendommen særligt længe.

1964

Ved skøde, tinglyst 27. januar 1964, overtager Karen Ørbæk ejendommen Højkrog på Heden 19. Omkring 1967 flytter Egon Larsson ind hos Karen Ørbæk. Parret bliver senere gift, således bliver der den 29. oktober 1985 lyst særeje ifølge ægtepagt.

Egon Larsson overtager i 1966 naboejendommen Skovly på Heden 25 og i 1971 naboejendommen Jægerhytten på Heden 30.

Egon Larssons store fritidsinteresse er naturen og med flyt-

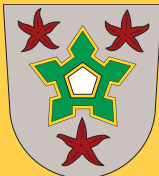
ningen på landet bliver han også jæger.

Karen Ørbæks store interesse er heste, og parret kommer i deres fritid til at opdrætte mange efterspurgte væddeløbsheste på deres ejendom. Hestestutteriet på Højkrog kommer til at hedde "Stutteri Son", så hesteopdrættet herfra kan kendes på efternavnet "Son".

I et oplysningsskema for landbrugsejendomme i 1985 angives, at ejendommens samlede areal er på 24 tønder land, hvoraf de 10 tønder land er forpagtet ud. Det angives, at al ejendommens landbrugsjord bliver dyrket. Af besætning går der på gården 3 heste på "hobby" basis.

Egon Larsson dør i 1998, 70 år gammel, hvorefter Karen Ørbæk bliver boende alene i huset.

Ejendommen består i dag [juli 2022] af matr. nr. 40b i ejerlavet "V. Hassing By, V. Hassing" og matr. nr. 2e og 2i i ejerlavet "V. Aslund, V. Hassing". Dens samlede jordtilliggende er på 130.249 m², knap 24 tønder land.

Hals Arkiv

Højkrog, Heden
19, fotograferet
2022.

Foto:
Klem Thomsen,
Hals Arkiv, B19210.

Upubliceret kildemateriale Rigsarkivet

Arkivalieronline (https://ddd.dda.dk/soeg_person.asp):
Kirkebøger fra Vester Hassing sogn i Aalborg Amt

Arkivalieronline
(<https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/geo/geo-collection/7>):
Folketællinger fra Vester Hassing sogn i Aalborg Amt

Arkivalieronline
(<https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/geo/geo-collection/5>):
Realregistre, skøde- og panteprotokoller fra Vester Hassing sogn
(amt: "Aalborg" og arkiv "Kær Herredsfoged"):

Litteratur

Værnfelt, Kr.:
Bidrag til Kjær Herreds Historie. Steder og Navne i Vester-Hassing.
I: *Jyske Samlinger* 1937, s. 164-199.